

EU's økokrav: Trepaller langs vegg kan være løsningen

Forfatter

Grete H.M. Jørgensen, NIBIO

Tjøtta Bøe, NMBU

Knut E. Bøe, NMBU

Sammendrag

EU's krav om fast liggeunderlag til økologisk sau trenger ikke å bety slutten.

Publisert

2016

Referanse

Sau og Geit nr. 6, s 28-30

Utskriftsdato

22.07.2019 www.fag.nsg.no

Nå gjelder det å finne «spiselige» tilpasninger

EU går ikke med på å opprettholde Norges unntak fra regelverket om tett underlag til økologisk sau. Statsråd Jon Georg Dale dro i midten av september ens ærend til Brussel for å gjøre et siste forsøk på å overtale EU. Men mislyktes. Mange økologiske sauebønder frykter dette betyr kroken på døra. Men hva innebærer egentlig EUs krav i praksis?

Forsker Grete H.M. Jørgensen, NIBIO Tjøtta og professor Knut Bøe, NMBU bringer her en artikkel om den forskningen som ligger til grunn for deres anbefalinger.

- Jeg vil minne om at regelverksutvalget for økologisk produksjon i disse dager jobber med et forslag til norsk tilpassing. Det er litt trist at mange medieoppslag får det til å høres ut som om de fleste økologiske sauebønder må legge ned eller legge om til konvensjonell drift. Her skisserer vi derfor utprøvde løsninger med å legge inn smale liggepaller langs vegg på toppen av eksisterende spaltegulv. Selv om dette ikke skulle oppfylle kravet om at totalt halvparten av totalarealet har fast dekke, tror jeg det kan være en «spiselig» løsning for dem som nå jobber med å utarbeide konkret regelverk, sier Jørgensen.

Forskerne har nylig presentert sine løsningsforslag overfor regelverksutvalget.

Tekst: Ole G. Hertenberg

EUs økokrav:

Trepaller langs vegg kan være løsningen

EUs krav om fast liggeunderlag til økologisk sau trenger ikke å bety slutten.

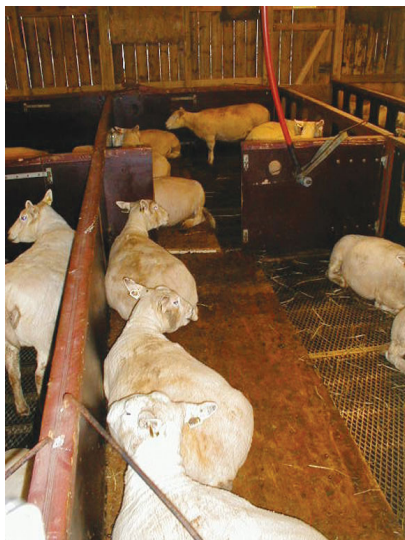
I husdyrrom i økologisk produksjon er det krav om at minst halvparten av det samlede bingearialet skal være tett, det vil si ikke bestå av spalte- eller strekkmetallgulv (*Mattilsynet, Veileder til forskrift om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter og næringsmidler*). Fram til

nå har det i Norge vært et unntak for sau (se pkt. 4.11.3 i veilederen) slik at det har vært tillatt å ha strekkmetall eller spaltegulv i hele bingen. I september i år ble det kjent at Norge ikke lenger vil kunne opprettholde dette unntak fra EU's økologiforordning om tett liggeunderlag på halve arealet i binger.

Mange bønder ble bekymret for hvordan dette kunne løses i praksis. Noen økologiske saueholdere ser ut til å oppfatte at det nå må være tett gulv i

Økologiske sauebønder har fått en utfordring. EU krever fast liggeunderlag, strekkmetall eller annet drenerende gulv er ikke lenger tillatt.

Trepaller med noe helling, plassert enten bakerst i bingene eller langs vegg/bingskille, kan løse problemet.

hele bingearaet, altså i praksis talle, men her finnes det andre alternative løsninger.

Tilsvarende krav for storfe og gris

Det er viktig å være klar over at også i konvensjonell husdyrproduksjon er det for storfe krav om tett gulv på liggeplassen for alle kalver og hunndyr (*Forskrift om hold av storfe*) og for alle griser (*Forskrift om hold av svin*). I aktivitets- og gjødselarealet kan det altså være spaltegulv.

Sauen prefererer tett liggeplass

Sauer med full ull har ikke vist klare preferanser for spesifikke liggeunderlag, mens nyklippede sauer klart foretrekker gulv med lav varmelednings-evne (tre eller halm) framfor strekkmetall^[1]. I preferanseforsøk mellom ulike typer spaltegulvsmaterialer foretrekker sauer heller ikke et materiale over et annet, men tett gulv velges utelukkende som liggeunderlag ved lave temperaturer etter klipping^[2]. Dette er noe av bakgrunnen for regelverket for økologisk sauehold som krever at halvparten av totalarealet på minst 1,5 m² per dyr skal være et fast liggeunderlag. Nyfødte lam skal også tilbys et fast gulv som ikke skaper trekk og nedkjøling i konvensjonell drift.

Observasjoner av sauers liggeadferd i binger viser at de ikke velger å ligge midt i bingen, men foretrekker å ligge inntil en vegg^[3,4]. Det er viktig infor-

masjon når vi skal lage liggeplasser med tett gulv i bingene. Formen på bingen vil i stor grad påvirke tilgangen på veggplass^[5].

Paller bakerst i bingen

En relativt enkel måte å tilfredsstille kravet om tett gulv på liggeplassen er å legge inn liggepaller av tre i bakre del av bingen. Dette arealet skal da utgjøre 0,75 m²/søye. Forsøk har vist at dette var et tilstrekkelig liggeareal og at søyene hadde en normal liggetid. De ble veldig sjelden observert i å ligge i aktivitetsarealet, altså på spaltegulvet^[5]. Det var nødvendig med et visst daglig renhold av liggeplassen for at den skulle ha en akseptabel renhet. Videre er det hensiktsmessig å bruke litt sagflis som strø for å holde liggeplassen tørr.

Smale liggepaller langs vegg

En annen løsning er å legge inn smale liggepaller som er 0,50 - 0,60 m brede i bingene. Dette tilfredsstiller kravet om tett gulv på liggeplassen, men ikke helt ut kravet om at halvparten av totalarealet skal være tett. En feltundersøkelse ble gjennomført i tre ulike sauebesetninger på Vestlandet, der design, grad av helning og bredde på et fast liggeunderlag ble undersøkt i spaltegulvsbinge. Antall dyr som brukte liggepallene ble registrert. I tillegg ble gjødselmengden som havnet på liggepallen veid og vurdert opp mot behov for skraping hver dag eller annen hver dag^[6].

Sauene brukte liggepallene og design som ga mest mulig veggplass (liggepall både foran og bak i bingen) ble brukt mest av dyrene. Vi kalkulerte at en lengde på 0,9 m liggepall pr. sau langs vegg var nødvendig for at alle dyrene i gruppen skulle kunne ligge samtidig. Bredden på liggepallen påvirket ikke sauens liggeadferd, men flere sauer ble observert i å ligge på spaltegulvet da liggepallen var 50 cm bred enn da den var 60 cm bred. Bredden bør imidlertid tilpasses sauerasen. En helning på 5% gjorde at liggepallen både var tørrere og renere. Daglig renhold er likevel trolig nødvendig for å unngå at liggearealet blir vått og møkkete^[6].

Kombinasjon med uteplass

Voksne sauer med full ull tåler svært lave temperaturer og velger ofte å være ute, selv om det er kaldt. Bruk av et

uteområde i tillegg til et inneareal kan derfor være en kostnadseffektiv måte å senke dyretettheten på - også under norske forhold. Forsøk på Ås har vist at tak over slike uteområder kan være fordelaktig. Føret kan også plasseres utendørs, og gjør man det velger gjerne sauene liggeplass inne, vekk fra føret og trafikk fra aktive dyr. Hardgjøring og preparering av underlaget ute er meget viktig for å unngå gjørmeg og lette regelmessig fjerning av møkk og førrester^[7]. Om Mattilsynet velger å godkjenne et preparert uteområde som en del av totalarealet kan det bli enklere for økologiske sauebønder å legge inn smale liggepaller langs veggene inne, på toppen av spaltegulvet, i perioder ved behov. Dette uten at disse smale liggepallene nødvendigvis opptar halve totalarealet innendørs.

Oppsummering

Praktiske forsøk under norske forhold viser at det kan gjøres relativt enkle tilpasninger i eksisterende fjøs med heldekkende spaltegulv, for å oppfylle kravet om tett liggeunderlag til sau i økologisk produksjon.

*Tekst: Grete H.M. Jørgensen, NIBIO
Tjøtta og Knut E. Bøe, Institutt for
husdyr og akvakulturvitenskap,
NMBU universitet.*

Litteratur

- [1] Færevik, G. Andersen, I.L. og Bøe, K.E., 2005. Preferences of sheep for different types of pen flooring. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 90, 265-276.
- [2] Johanssen, J.R.E., 2016. Unge søyers preferanser for golvtyper ved lave temperaturer. Mastergradsoppgave fra Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. 45 sider.
- [3] Jørgensen, G.H.M. Andersen, I.L. Berg, S. og Bøe, K.E., 2009. Feeding, resting and social behaviour in ewes housed in two different group sizes. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 116, 198-203.
- [4] Jørgensen, G.H.M., Andersen, I.L. og Bøe, K.E., 2009. The effect of different pen partition configurations on the behaviour of sheep. *Applied Animal Behaviour Science* 119, 66-70.
- [5] Bøe, K. E. Berg, S. og Andersen, I.L., 2006. Resting behaviour and displacements in ewes – effects of reduced lying space and pen shape. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 98, 249-259.
- [6] Jørgensen, G.H.M. og Bøe, K.E., 2009. The effect of shape, width and slope of a resting platform on resting behaviour of and floor cleanliness for housed sheep. *Small Ruminant Research* 87, 57-63.
- [7] Jørgensen, G.H.M. og Bøe, K.E., 2011. Outdoor yards for sheep during winter - Effects of feed location, roof and weather factors on resting and activity. *Canadian Journal of Animal Science* 91, 213-220.

Klar tale fra statsråd Dale

- Det er bare å starte opp tilpasningen til EUs regelverk så snart som mulig, sa landbruks- og matminister Jon Georg Dale da han nylig møtte NSGs styreleder og generalsekretær.

Styreleder Tone Våg og undertegnede var onsdag 2. november i møte hos landbruks- og matminister Jon Georg Dale og embetsverket i LMD for å drøfte situasjonen omkring økologisk sauehold og krav til at minst 50% av gulvarealet i sauebingene skal være tett. NSG hadde bedt om dette møtet for å få bedre informasjon og samtidig uttrykke vår bekymring for mulighetene til å drive økologisk sauehold i Norge framover. Hvilke reelle muligheter for tilpasning har de som i dag ikke oppfyller kravene om tett gulvareal? Spesielt bekymret er NSG for at det nå skal bli lansert ulike «lettvinte» løsninger som vil gå utover dyrevelferden.

EUs krav er definitivt

Statsråd Dale ga i møtet klar melding om at dette kravet nå er definitivt. Han har i møter med EU prøvd å få

til varige unntak for Norge, men har ikke lykket med dette - noe han sterkt beklaget. Det er ingen forståelse for at Norge driver landbruk under naturgitte forutsetninger som på mange områder skiller seg vesentlig fra de fleste andre landene i Europa. Kravet har vært implementert i økologiregelverket for EU fra 2009, mens saken har ligget «på vent» her i landet. Det vil derfor ikke bli noen overgangsordning. Derfor er det i realiteten bare å starte opp med å tilpasse seg regelverket så snart som mulig, presiserte Dale.

Ingen kompensasjon

Internasjonale krav og forordninger gir ikke grunnlag for økonomisk kompensasjon, så Dale ser ikke for seg noen form for ekstra støtte til tilpasninger, utover eventuelle ordinære investeringsmidler.

Kravet ville blitt implementert - uavhengig av laks

På direkte spørsmål fra Tone Våg om det er slik at det økologiske saueholdet

nå er «ofret» for å få solgt økologisk laks til EU, svarte statsråden at det nok er dette som har satt saken på dagsorden akkurat nå, men pålegget om å implementere dette kravet i det norske økologiregelverket ville ha kommet før eller senere uansett.

Dermed er det klart at de som i dag driver økologisk med sau og som har fjøsgulv som ikke tilfredsstiller kravet må starte omstillingen så snart som mulig, og at alternativene er enten omstilling for å tilfredsstille kravene eller overgang til konvensjonelt sauehold.

Vanskeliggjør målet om 15% økologisk

Dale ga ikke noe konkret svar på hvordan myndighetene nå ser på muligheten for å oppfylle målet om 15% økologisk landbruksproduksjon i 2020, der saueholdet i utgangspunktet skulle stå for en vesentlig del. Han presiserte imidlertid at mål for økologisk produksjon vil være med i den nye landbruksmeldinga, som skal være ferdig på slutten av året.

Tekst: Lars Erik Wallin

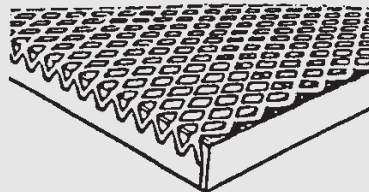
Hjelp og råd til økologiske saueprodusenter

Norsk senter for økologisk landbruk, Norsk Landbruksrådgiving, Norsk Sau og Geit og Debio har fått midler fra Landbruksdirektoratet for å finne og gjøre kjent praktiske og økonomisk gjennomførbare løsninger for å tilfredsstille EU-kravet om minst 50 % tett gulvareal i økologisk sauehold. I løpet av de nærmeste månedene vil vi besøke økologiske sauebønder som har ønske om bistand. Det skal utarbeides informasjonsmateriell til bønder, forvaltning og rådgivere, slik at vi forhåpentligvis beholder den økologiske saueproduksjonen. For mer informasjon, ta kontakt med kjersti.berge@nlr.no eller kristin.sorheim@norsok.no.

STREKKMETALL

Gunstige priser – ta kontakt for tilbud!

- Strekkmetallrister
- Galvaniserte
- Lause eller på sjølvberande ramme
- Innreiingar
- Ferister
- Drikkerenner
- Gjødseportar
- Alle typar verkstadoppdrag

SOGNEPRODUKT.NO
– ei bru til arbeidslivet

6893 Vik i Sogn, Tlf. 57 69 83 40

www.sogneprodukt.no · epost: post@sogneprodukt.no